

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. VI. De tropis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

clarissimi nostrorum auctores vocant. Horum tradere præcepta & grammatici solent. Sed à me, cum de illorum officio loquerer, dilata pars est, quia de ornatu orationis gravior videbatur locus, & majori operi servandus.

C A P. V I.

De tropis.

TRopus est verbi vel sermonis à propria significatione in aliam cum virtute mutatio. Circa quem inexplicabilis & grammaticis inter ipsos, & philosophis pugna est, quæ sint genera, quæ species, quis numerus, quis cui subjiciatur. Nos omittis quæ nihil ad instituendum oratorem pertinent, cavillationibus, necessarios maxime atque in usum receptos exequemur: hoc modo in his annotasse contenti, quosdam gratia significationis, quosdam decoris assumi, & esse alios in verbis propriis, alios in translatis: vertique formas non verborum modo, sed sensuum, & compositionis. Quare mihi videntur errasse, qui non alios crediderunt tropos, quam in quibus verbum pro verbo poneretur. Neque illud ignoro, in iisdem fere qui significandi gratia adhibentur, esse & ornatum: sed non idem accidet contra, eruntque quidam tantum ad speciem accommodati. Incipiamus igitur ab eo, qui cum frequentissimus est, tum longe pulcherrimus, translatione dico, quæ metaphora Græce vocatur.

Quæ

Quæ sint genera.] Per genera intelligit tropos generales, qui in alias species dividuntur: ut apud Aristot. metaphora dividitur in metonymiam, synecdochen, catachresin, & allegoriam & apud Diomedem allegoria dividitur in septem species, ὁμοιωσις in tres. Turnebus.

2 Nos omittis quæ nihil ad instit.] Vide Jan. Gebhard. Crepund. lib. 1. cap. 5. pag. 16.

3 In verbis propriis.] Ut cum Livius dicit per synecdochen, Romanus pralio vi-

stor, retinetur proprietas significationis, sed mutatur numeri ratio. Turnebus.

4 Sed & sensuum.] Mutatur forma sensus, ut in allegoria & ænigmatate: mutatur forma compositionis in hyperbato & anastrophe. Idem.

5 Neque illud ignoro.] Divisionem superiorem suam tuetur, qua dixerat, quosdam gratia significationis, quosdam decoris assumi. Pith.

6 Μεταφορεῖ.] Cic. ait ejus usum mansisse primum ab inopia & necessitate,

Q 9 4

deinde

Quæ quidem cum ita est ab ipsa nobis concessa natura, ut indocti quoque non sentientes ea frequenter utantur: tum ita jucunda atque nitida, ut in oratione quamlibet clara, proprio tamen lumine eluceat. Neque enim vulgaris esse, nec humilis, nec insuavis, recte modo adscita, potest. ¹ Copiam quoque sermonis auget permutando, aut mutuando quod non habet: quodque difficillimum est, præstat ne ulli rei nomen deesse videatur. Transfertur ergo nomen aut verbum ex eo loco, in quo proprium est, in eum in quo aut proprium deest, aut translatum proprio melius est. Id facimus aut quia necesse est, aut quia significantius est, aut (ut dixi) quia decentius. Ubi nihil horum præstabit quod transferetur, improprium erit. Necessitate rustici dicunt *gemmam* in vitibus, (quid enim dicerent aliud) & *sitire segetes*, & *fructus laborare*. Necessitate nos, *durum hominem*, aut *asperum*. Non enim proprium erat quod daremus his affectionibus nomen. Jam, *incensum ira*: & *inflammatum cupiditate*: & *lapsum errore*, significandi gratia. Nihil enim horum suis verbis, quam his accersitis, magis proprium erat. Illa ad ornatum, *lumen orationis*: & *generis claritatem*: & *concionum procellas*: & *eloquentiæ* ² *flumina*: ut Cicero pro Milone, *Clodium fontem gloriæ ejus vocat*, & alio loco *segetem ac materiam*. Quædam etiam parum speciosa dictu, per hanc explicantur,

³ *Hoc faciunt, nimio ne luxu obtusior usus*

Sit genitali arvo, & sulcos oblimet inertes.

In totum autem metaphora ⁴ brevior est quam similitudo: eoque

deinde postea ad delectationem & ornamentum esse translatum. Turneb.

¹ *Copiam quoque.*] Dupliciter fit metaphora, aut per mutationem nominis, quando nominis alterius loco alterum substituimus: aut mutatione, quando nomen proprium deest. quanquam revera (ut ait Cicero) omnis metaphora est quædam mutatio. Idem.

² *Flumina.*] Alii, *Fulmina.*

³ *Hoc faciunt, &c.*] Diomedes ait esse periphrasim in his carminibus, neque tamen refragatur Fabio, quia simul periphrasis est, & metaphorarum continuatio ab agricultura ductarum, quibus significatur equarum conceptio. Turneb.

⁴ *Brevior est quam similitudo.*] In aliis legitur, *brevior est similitudo*, quod cum Cic. consentit, qui metaphoram ait contractam esse similitudinis verbi breviter quem-

eoque distat, quod illa comparatur rei quam volumus exprimere, hæc pro ipsa re dicitur. *Comparatio* est, cum dico fecisse quid hominem ut *leonem*: *translatio*, cum dico de homine, *leo est*. Hujus vis omnis quadruplex maxime videtur: Cum in rebus animalibus aliud pro alio ponitur: ¹ ut de agitatore,

— *Gubernator magna contorsit equum vi.*

& ut Livius: *Scipionem à Catone adlatrari solitum refert*. Inanima pro aliis generis ejusdem sumuntur, ut, *Classique immittit habenas*. Aut pro rebus animalibus inanima, *Ferro an fato* ² *virtus Argivum occidit*. Aut contra,

— *Sedet inscius alto*

Accipiens sonitum saxi de vertice pastor:

³ præcipueque ex his oritur mira sublimitas, quæ audaci & proxime periculum translatione tolluntur, cum rebus sensu carentibus, actum quendam & animos damus, qualis est,

⁴ *Pontem indignatus Araxes.*

Et illa Ciceronis, *Quid enim tuus ille, Tubero, districtus* ⁵ *in acie Pharsalica gladius agebat? Cujus latus ille mucro petebat? qui sensus erat armorum tuorum?* Duplicatur interim hæc virtus apud Virgilium,

Ferrumque armare veneno.

Nam & veneno armare, & ferrum armare, translatio est. Secantur hæc in ⁶ plures: ut à rationali ad rationale, & idem de

quemadmodum autem in *metaphora* similitudinem esse oportet ut sit probabilis, ita dissimilitudo vitiosam efficit translationem. *Idem*.

¹ *Ut de agitatore.*] Sic appellatur qui in ludis Circensibus equos agit, quem appellavit *gubernatorem* per translationem. sic enim proprie navis agitator dicitur. *Idem*.

² *Virtus.*] Alii, *Metus*.

³ *Præcipueque ex his.*] Hæ translationes non sunt simplices, sed habent adjunctam *prosopeiam*: neque sublimitas videtur oriri ex *metaphora*, sed ex

prosopeia metaphora conjuncta. fit autem hæc species cum rebus surdis sensus tribuitur, aut actio quædam animalis. Addit Cic. *illustrissimas esse illas metaphoras quæ à sensibus petuntur, præsertim à visu*. *Idem*.

⁴ *Pontem indignatus Araxes.*] Id ait Virg. (ut notat Servius) *quia Xerxes rex Persarum tentavit extructo ponte Araxem fluvium Armeniæ trajicere*. *Idem*.

⁵ *In acie Pharsalica gladius.*] Pro gladiato. Vide Vossium *Institut. Orator. lib. 4. 6. p. 98*.

⁶ *Plures.*] *Dan. species.*

de irrationalibus & hæc invicem, ¹ quibus similis ratio est, & à toto, & à partibus. Sed jam non pueris præcipimus, ut, accepto genere species intelligere non possint. Ut modicus autem atque opportunus ejus usus illustrat orationem: ita frequens & obscurat, & tædio complet: ² continuus vero in *allegoriam* & *anigma* exit. ³ Sunt quædam etiam humiles translationes: ut id de quo modo dixi, *Saxea est verruca*. Et *fordidæ*. Non enim si Cicero recte *sentinam reipub.* dixit, fœditatem hominum significans: idcirco probem illud quoque veteris oratoris, *Persecuisti* ⁴ *reipub. vomicas*. Optimeque Cicero demonstrat cavendum, ne sit deformis translatio: qualis est (nam ipsis ejus utar exemplis) *Castratam morte Africani reipub.* & *Stercus curiæ Glauciam*. ⁵ Ne nimio major: aut, quod sæpius accidit, minor. Ne dissimilis: quorum exempla nimium frequenter deprehendet, qui sciverit hæc vitia esse. ⁶ Sed & copia quoque modum egressa vitiosa est, præcipue in eadem specie. ⁷ Sunt & duræ, id est longinqua similitudine ⁸ ductæ: ut, ⁹ *Capitis nives*. &

Jup-

¹ *Quibus similis ratio est.*] Videtur paulo latius fundere *metaphoram* hoc loco, ut etiam complectatur aliquam partem *synecdoches*, scilicet à toto & à partibus, quo modo Arist. totam *synecdochen* subjicit *metaphoræ*, ut diximus initio. Turneb.

² *Continuus vero.*] Nam continuatæ *metaphoræ* efficiunt *allegoriam*. id est, *inversionem*: quæ si sunt obscuriores, efficiunt *anigma*. Idem.

³ *Sunt quædam etiam.*] Cum enim est hujusmodi *metaphora*, incidit in *tapeinosin*. idem videtur dicere Cic. cum præcipit *ne sit angustius verbum translatum quam propinquum*. *Nauteam* aquam vocat Plautus, quæ est in *sentina*. quanquam & *sentina* & pro loco navis & aqua quæ in eo est accipitur. Idem.

⁴ *Reipub. vomicas.*] *Vomica* tumor est saniosus in corpore, & apostema: dicitur à vomendo. Idem.

⁵ *Ne nimio major.*] Hæc quoque verba sunt Ciceronis. *horum exemplum est, tempestas commensationis, & commessatio tempestatis*. Idem.

⁶ *Sed & copia.*] Cum *metaphoræ* diutius continuantur quam decet, præsertimque eadem elatæ forma, vitium est. hoc quoque præceptum est Ciceronis. Idem.

⁷ *Sunt & duræ.*] Longinquam quoque similitudinem in *metaphora* culpat Cicero, ea tamen corrigi potest addita præcastigatione: ut, *pupillus est, ut sic dixerim*; morte *Catonis senatus*. Idem.

⁸ *Ductæ.*] Quæ sequuntur desunt in vetustiss. Exemplaribus ad finem fere hujus libri. Pith.

⁹ *Capitis nives.*] Sic etiam dixit *Domitianus*, *permixtam mulso nivem*, cum significare vellet *capillos* partim *subrutilos*, partim *canos*. Turneb. *Ut, Capitis nives.*] Pro canitie. Vide *Vossium Institut. Orator.* lib. 4. 6. pag. 100.

1 Jup-

¹ *Juppiter hybernas cana nive conspuit Alpes.*

² In illo vero plurimum erroris quod ea quæ poëtis (qui & omnia ad voluptatem referunt, & plurima vertere etiam ipsa metri necessitate coguntur) permiffa sunt, convenire quidam etiam profæ putant. At ego in agendo nec *pastorem populi* auctore Homero dixerim: nec *volucres pennis remigare*: licet Virgilius in apibus ac Dædalo speciosissime sit usus. Metaphora enim aut vacantem occupare locum debet, aut si in alienum venit, plus valere eo quod expellit. Quod aliquanto pene jam magis de *synecdoche* dicam. Nam *translatio* permovendis animis plerumque & signandis rebus, ac sub oculos subjiciendis reperta est. Hæc variare sermonem potest, ³ ut ex uno plures intelligamus, parte totum, specie genus, præcedentibus sequentia, vel contra: omnia liberiora poëtis, quam oratoribus. Nam profa, ut *mucronem* pro gladio, & *rectum* pro domo recipiet: ita non *puppin* pro navi, nec *abietem* pro tabellis. Et rursus ut pro gladio *ferrum*, ita non pro equo *quadrupedem*. Maxime autem in orando valebit ⁴ numerorum illa libertas. Nam & Livius sæpe sic dicit, *Romanus pralio victor*: cum Romanos vicisse significat. Et contra, Cicero ad Brutum: *Populo*, inquit, *imposuimus, & oratores visi sumus*, cum de se tantum loqueretur. Quod genus non orationes modo ornat, sed etiam quotidiani sermonis usus recipit. ⁵ Quidam *συνεκδοχῶν* vocant, cum & id in contextu sermonis quod tacetur accipimus. Verbum enim ex verbo intelligitur, quod inter vitia *ἐκλειψίς* vocatur. *Ar-*

cadus

¹ *Juppiter hybernas, &c.*] Carmen est Furii Bibaculi, quod ab Horatio venuste alludendo est usurpatum, *Furius hybernas cana nive conspuit Alpes.* Turn.

² *In illo vero.*] Significat poëtis audaciores permitti *metaphoras* quam oratoribus, nec protinus illas ab oratoribus esse usurpandas. *Idem.*

³ *Ut ex uno plures intellig.*] Cic. lib. 3. de Oratore, minus ait venustatis esse in *synecdoche* quam in *metaphora*. Verti potest *synecdoche ad verbum conceptio*: à

Cornificio vertitur *Intellectio*. *Idem.*

⁴ *Numerorum illa libertas.*] Hanc tamen figuram, quæ per *numeros* fit, speciem esse dicunt *heteroseos* & *enallages* Grammatici. *Idem.*

⁵ *Quidam σινεκδοχῶν.*] Hæc *synecdoche* non est annumeranda *tropis*, sed *figuris*, tractaturque lib. 9. cap. 3. à *Fabio*. Fit autem cum aliquid subauditur. tamen aliquando id quod deest vitiosam efficit orationem, quam quidam *eclipsim* vocant. id est, *defectum*. *Idem.*

I Ad

cadat¹ ad portas ruere. — Mihi hanc figuram esse magis placet. Illic ergo reddetur. Aliud etiam intelligitur ex alio,

² *Aspice, aratra iugo referunt suspensa iuveni.*

Unde apparet noctem appropinquare. Id nescio an oratori conveniat, nisi in argumentando, ³ cum rei signum est. Sed hoc ab elocutionis ratione distat. ⁴ Nec procul ab hoc genere discedit ⁵ μετανομία, quæ est nominis pro nomine positio: cuius vis est, pro eo quod dicitur, causam propter quam dicitur, ponere: sed ut ait Cicero, ὑπαδαυλώ rhetores dicunt. Hæc inventa ab inventore, & subjecta ab obtinentibus significat: ut, *Cererem corruptam undis*: & -- *Receptus Terra Neptunus classes Aquilonibus arcet.* Quod fit retro durius. Refert autem in quantum dictus tropus oratorem sequatur. Nam ut *Vulcanum* pro igne vulgo audivimus, & *Vario Marte pugnatum*, eruditus est sermo: & *Venerem* quam coitum dixisse magis decet: ita *Liberum* & *Cererem* pro vino & pane ⁶ licentius, quam ut fori severitas ferat: sicut ex eo quod continet, id quod continetur, usus recipit: ut *bene moratas urbes*, & *poculum epotum*, & *saeculum fœlix*. At id quod contra est, raro audeat quis, nisi poëta, — *Jam proximus ardet Ucalegon.* Nisi forte hoc potius est, à possessore, quod possidetur:

¹ *Ad portas ruere.*] Alii tamen grammatici ajunt heterosin esse infinitivi pro præterito imperfecto. Fabius subintelligere videtur ceperunt, ut & lib. 9. interpretatur. Idem.

² *Aspice, &c.*] Synecdoche videtur esse à signo, quanquam alia ratione potest esse allegoria. Idem.

³ *Cum rei signum est.*] Ut si orator argumentaretur cadaver esse visum cum tumore & livore, aliud colligeretur, scilicet veneficium. Aliud quoque ex alio intellexit Cic. cum dixit de conjuratis, *Vixerunt.* sic enim significavit mortuos esse. quanquam hic signum non est. Idem.

⁴ *Nec procul ab hoc.*] Metonymiam vertit Cornificius denominationem: ad verbum dici potest transnominatio: sed enim hæc appellatio est grammaticorum. nam rhetores hypallagen appellant. id est, summutationem & subalternationem. quam apud grammaticos hypallage significat mutationem verborum in diversum sensum, ut, *Dare clasibus austruos.* Idem.

⁵ *Μετανομία, quæ est nominis pro nomine positio.*] Inepta est definitio, ut Vossius ait libro 4. Institut. Oratoriæ. cap. 8. I. p. 113.

⁶ *Licentius quam ut fori severitas ferat.*] Vide Vossium Institut. Orator. lib. 4. cap. 8. II. pag. 115.

ut *hominem devorari*, cuius patrimonium consumitur. Quo modo fiunt innumerabiles species. Hujus enim sunt generis, cum ab Annibale caesa apud Cannas sexaginta millia dicimus. & apud Tragicos ¹ ab Ægialao: & carmina Virgilii venisse, & venire commeatus qui afferantur: & sacrilegium deprehensum, non sacrilegum: & armorum scientiam habere, non artis. ² Illud quoque & poëtis & oratoribus frequens, quo eum qui efficit, ex eo quod efficitur, ostendimus. Nam & carminum auctores,

*Pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turre.* Et,
Pallentesque habitant morbi, tristisque senectus.

Et orator præcipitem iram, hilarem adolescentiam, segne otium dicit. Est etiam huic tropo quædam cum synecdoche vicinia. ³ Nam cum dico *vultus hominis* pro vultu, dico pluraliter quod singulare est: quod plurale est, singulariter. Sed non id ago, ut unum ex multis intelligatur (nam id est manifestum) sed nomen immuto: ut cum *aurata tecta, aurea, pusillum* à vero discedo quia non est nisi pars aurata. Quæ singula persequi, minutioris est curæ etiam non oratorem instituentibus. ⁴ *Ἀντωνομασία*, quæ aliquid pro nomine ponit, Poëtis quoque modo frequentissima, & ⁵ per epitheton quia detracto eo cui apponitur, valet pro nomine, *Tydidēs, Peli- des* & ex his quæ in quocunque sunt præcipua,

--- Divûm

¹ *Ab Ægialao.*] Suspicor Ægialaum hunc fuisse filium Inachi, à quo sit opidum conditum Ægialus juxta Sicyonem. fuit & alius ejusdem nominis. Igitur Tragici poëtæ dicunt nonnullos ab Ægialao fuisse interfectos, cum tamen intelligant ab ejus exercitu. *Tur- nebus*.

² *Illud quoque & poëtis, &c.*] Hanc speciem permulti subjiciunt epitheto, cum adjectivum ex suo accipitur effectu. sed enim epitheton illud est figuratum, ac subjici potest *metonymiæ*. Idem.

³ *Nam cum dico vultus.*] Ut si dices, *vultus hominis esse varios & dissimi-*

les, ita significares *hominum vultum esse discrepantem*. Saepius enim singulari solemus uti, cum de toto rei genere loquimur. *Idem*.

⁴ *Ἀντωνομασία.*] *Ἀντωνομασία* vertitur *pronominalis* à Cornificio: appellatur etiam *exochæ*. id est, *excellentiæ*. fit autem cum quodam veluti extraneo cognomine rem significamus. *Idem*.

⁵ *Per epitheton.*] Poëtæ solent *Antonomasiam* facere solo epitheto, cum patronymicis utuntur detracto substantivo. alioqui si substantivum addatur, jam non *antonomasia* erit, sed *epitheton*. *Idem*.

I Not

— *Divum pater, atque hominum rex.*

Et ex factis, quibus persona signatur,

— *Tbalamo quæ fixa reliquit Impius.* —

Oratoribus etiam si rarus ejus rei, nonnullus tamen usus est. Nam ut *Tydidem & Peliden* non dixerint, ita dixerunt *impium* pro parricida: *eversorem* quoque *Carthaginis & Numantiae* pro Scipione, & *Romanæ eloquentiæ principem* pro Cicerone potuisse non dubitent. Cicero ipse certe usus est hac libertate: ¹ *Non multa peccas, inquit, ille fortissimo viro senior magister, & si peccas, te regere possum.* Neutrum enim nomine positum est, & utrunque intelligitur. ² *ὄνομασποιία* quidem, id est *fiçtio nominis*, Græcis inter maximas habita virtutes, nobis vix permittitur. Et sunt plurima ita posita ab iis qui sermonem primi fecerunt, aptantes affectibus vocem. Nam *mutus & sibilus & murmur* inde venerunt. Deinde tanquam consummata sint omnia, nihil generare audemus ipsi, cum multa quotidie ab antiquis ficta moriantur. Vix illa quæ *ὀνομασποιία* vocant, quæ ex vocibus in usum receptis quocunque modo declinantur, nobis permittimus, qualia sunt *sal-laturit, & proscrip-turit* atque *laureati postes*, pro illo, lauro coronati, ex eadem fictione sunt. Sed hoc fœliciter *evaluit*: at contra, *vio* pro eo, infœlicius. ³ In Græcis *obelisco, coludumo,*

1 *Non multa peccas.*] Exemplum est ex oratione pro *Muræna*. *Raphaël* in *fortissimo viro*, *Murænam* intelligit: in *seniore magistro* *Ciceronem*. Sed ego arbitror hæc verba *Ciceronem* esse mutuatum ab aliquo vetusto auctore, qui hodie ignoretur. ita *antonomasia* intelligitur, sed quas personas significet, ignoratur. *Idem.*

2 *ὄνομασποιία.*] *Onomatopœiam* *Cornificius* appellat *nominationem*, quam ponit partim in *imitatione*, partim in *significatione*. ejus nomine non solum complectitur *Fab.* *voces affectibus rerum aptatas*, verum etiam *derivationes quæ fiunt per inflexionem*. *Idem.*

3 *In Græcis obelisco.*] Hæc verba usque

ad *eo magis*, usque adeo sunt depravata à scribis literarum Græcarum imperitis, ut *Fabio* egeant interprete. Arbitror tamen initium esse versus alicujus verbis audacioribus scriptum. itaque constabit sensus, siue dicas ineptam fuisse nominum compositionem nimisque licentiosam, siue etiam dicas jucundam esse conjunctionem ex libertate linguæ Græcæ. Quid autem *coludumo* significet, plane ignoratur, nisi forte deducatur à verbo *καλύω*, id est, *prohibeo*, & dictione Ionica *δῶμε*, pro *δῶμε*. id est, *domus*. Videtur tamen esse depravata dicitio. *Idem.* In Græcis *obelisco coludumo.*] Vide *Turneb.* *Adversar. lib. 12. cap. 11. pag. 390.*

I Septen-

dumo, &c. dure etiam jungere vetamur, qui toleranter videre ¹ septentriones videmur. Eo magis necessaria καὶ ἔχρησις, quam recte dicimus *abusionem*, quæ non habentibus nomen suum, accommodat quod in proximo est, sic, -- Equum divina Palladis arte Ædificant: & apud Tragicos, Et jam ² leo pariet, & pater est. Mille sunt hæc ³ & Acetabula quicquid habet, & ⁴ pyxides cujuscunque materiæ sunt. & parricida, matris quoque aut fratris interfector. ⁵ Discernendumque est hoc totum à translatione genus, quod *abusio* est, ubi nomen defuit: *translatio*, ubi aliud fuit. Nam poëtæ solent abusive etiam in his rebus, quibus nomina sua sunt, vicinis potius uti, quod rarum in prosa est. ⁶ Illa quoque quidam καὶ ἔχρησις esse volunt, cum pro temeritate *virtus*, aut pro luxuria *liberalitas* dicitur. A quibus hæc quidem dissonantia sunt. quod in his non verbum pro verbo ponitur, sed res pro re. Neque enim putat quisquam *luxuriam* & *liberalitatem* idem significare: verum id quod fit, alius *luxuriam* esse dicit, alius *liberalitatem*: quamvis neutri dubium sit hæc esse diversa. Superest ex his quæ aliter significant, ⁷ μεταλήψις, id est *transsumptio*, quæ ex alio in aliud velut viam præstat: tropus & rarissimus, & maxime improprius, Græcis tamen fre-

¹ Septentriones.] *Teviones* lingua antiqua dicuntur boves, à *terendo*. hinc septem stellæ quæ sunt in plauastro, quia videntur esse boves, *septentriones* appellantur: quæ compositio dura est, sed tamen invaluit. quare inde colligit nos non debere in compositione tam superstitiosos esse. Turneb.

² Leo pariet.] Suspiciari oportet sumptum esse exemplum à vetusto quodam tragico, cujus tempore in usu non erat *leæna*. Igitur ille *leonem* pro *leæna* dixit *abusive*. quocirca alter subjecit *leonem marem* esse, non *fæminam*. Idem.

³ Et acetabula.] *Acetabulum* proprie vasculum est in quo ponitur acerum, Græci *oxybaphon* vocant: per *abusionem* tamen significat quodcunque vasculum, & quancunque cavitatem quæ aliquid

continet. hinc *acetabula* dicuntur in *polyppo*, & in *utero fæminarum cotyledones*. Idem.

⁴ Pyxides.] Nam dicuntur proprie à *buxo*, Græci appellant *πύξον*, sed *translatio* fit etiam per *similitudinem*, ubi non sunt nomina. Idem.

⁵ Discernendumque est hoc totum.] Locus hic declaratur à Franc. Luisino, *Parerg. lib. 2. cap. 2. p. 457. 478. Lamp. Critic. Part. III.*

⁶ Illa quoque.] Antea Fab. appellavit hanc figuram nominum derivationem, quæ *catachresis* non est. est enim *catachresis in verbo*, hæc autem *in re*. Idem.

⁷ Μεταλήψις.] *Metalepsis* est, quæ non statim, sed per quosdam gradus ad id nos deducit quod significatur: ut, *speluncis abdidit atrii*. Turneb.

I Qui

frequentior, ¹ qui *Centaurum Chirona*, & *vixus Jovis* ² *ὄξελος* dicunt. Nos qui ferat, si *Verrem*, *suem*: aut *Lalium*, *doctum* nominemus? Est enim hæc in metalepsi natura, ut inter id quod transfertur, sit medius quidam gradus, nihil ipse significans, sed præbens transitum: quem tropum magis affectamus, ut habere videamur, quam ut ullo in loco desideremus. Nam ejus frequentissimum exemplum est, *cano*, *canto*, *dico*: *ita cano*, *dico*. Item est medium illud *cano*. Nec diutius in eo morandum: nihil enim usus admodum video, nisi, ut dixi, in mediis. ³ Cætera jam non significandi gratia, sed ad ornandam modo, non augendam orationem assumuntur. Ornat enim ἐπιθεῖν, quod recte diximus appositum: à nonnullis sequens dicitur. Eo poëtæ & frequentius & liberius utuntur: Nanque illis satis est convenire verbo cui apponitur: & ita *dentes albi*, & *humida vina* in his non reprehenduntur. Apud oratorem, nisi aliquid efficitur, redundat. Tum autem efficitur, si sine illo quod dicitur minus est: qualia sunt, *O scelus abominandum*, *ô deformem libidinem*. Exornatur autem res tota maxime translationibus, *Cupiditas effrenata*, & *Insane substructiones*. ⁴ Et solet fieri aliis adjunctis epitheton tropis, ut apud Virgilium, *Turpis egestas*, & *Tristis senectus*. Veruntamen talis est ratio hujusce virtutis, ut sine appositis nuda sit & velut incompta oratio. Ne oneretur tamen multis. nam fit longa & impedita, ut in quæstionibus eam judices similem agmini totidem lixas habenti, quot milites quoque, in quo & numerus est duplex, nec

¹ *Qui Centaurum Chirona.*] Hic locus depravatus erat, sed ita ex conjectura repositus est à Raphaële: quam bene, viderit. *Metalepsis* erit, si *Chiron Centaurus* appelletur, propterea quod sit peritus equestris disciplinæ. Idem.

² *ὄξελος.*] Quia figura acuta aptior est ad *velocitatem*. magis enim findere potest aërem. Idem.

³ *Cætera jam non.*] Epitheta commode usurpata non solum ornant orationem, sed eam interim augent: non ta-

men passim debet esse eorum usus. Itaque Arist. *frigida Alcidauntis* epitheta reprehendit, quod illis uteretur non ut *condimentis*, sed ut *cibus*. Idem.

⁴ *Et solet fieri.*] Epitheton solum si per se consideres, vix *tropus* esse videbitur, quia nullam habet mutationem: sed aliis *tropis* adjunctis, *tropus* efficitur. itaque nonnunquam habet *metaphoram*, interdum *metonymiam*, nonnunquam *antonomasiam*. Idem.

nec duplum virium: quanquam non singula modo, sed etiam plura verba apponi solent: ut,

Conjugio Anchise Veneris dignate superbo.

Sed hoc quoque modo duo verba uni apposita, ne verbum quidem decuerint. Sunt autem quibus non videatur hic omnino tropus, quia nihil vertat. Necessè est enim semper: ut id quod est appositum, si à proprio divideris, per se significet, & faciat *antonomasiam*. Nam si dicas, *Ille qui Carthaginem & Numantiam everit*, *antonomasia* est: si adjeceris *Scipio*, appositum. Non potest ergo non esse junctum. ¹ At *ἀντιθεσία*, quam *inversionem* interpretamur, aliud verbis, aliud sensu ostendit, ac etiam interim contrarium. Prius, ut,

O navis referent in mare te novi

Fluctus: ô quid agis? fortiter occupa Portum.

totusque etiam ille Horatii locus, quo *navim* pro republica, *fluctuum tempestates* pro bellis civilibus, *portum* pro pace atque concordia dicit. Tale Lucretius,

² *Avia Pieridum peragro loca. --*

& Virgilius,

Sed nos immensum spatium confecimus aquor:

Et jam tempus equum spumantia solvere colla.

Sine translatione vero in Bucolicis,

³ *Certe equidem audieram, qua se subducere colles*

Incipiunt, mollique jugum demittere clivo,

Usque ad aquam, & veteris jam fracta cacumina sagi,

Omnia carminibus vestrum servasse Menalcam.

Hoc

¹ At *ἀντιθεσία*] *Allegoriam* vertit permutationem Cornificius. est autem ea, cum aliud verba dicunt, & alia colligitur sententia. Fab. *inversionem* interpretatur: ejus etiam nomine complectitur *ironiam*, & omnes ejus species. Idem. At *Allegoria*, &c.] Errat, cum ait, *allegoriam proprio quoque sermone conitari posse*. Vide Vossium *Institut. Orator. lib. 4. p. 194.*

² *Avia Pieridum, &c.*] *Allegorice* significat Lucretius se primum philosophiam naturalem apud Latinos carmine describere, quæ hactenus prioribus fuisset illabata. Turneb.

³ *Certe equidem audieram.*] His carminibus significat rusticus Virgilium sua poësi agros suos recepisse, quos in calamitate Mantuanorum Artius occupaverat. Idem.

Hoc enim loco præter nomen cætera propriis decisa sunt verbis: verum *non pastor Menalcas*, sed *Virgilius* est intelligendus. Habet usum talis allegoriæ frequenter oratio, sed raro totius: plerunque apertis permista est. Tota apud Ciceronem talis. *Hoc miror enim, quærorque, quæquam hominem ita pessundare alterum verbis velle, ut etiam¹ navem perforet in qua ipse naviget.* Illud commistum frequentissimum. *Equidem cæteras tempestates & procellas in illis duntaxat fluctibus concionum semper Miloni putavi esse subeundas.* Nisi adjecisset duntaxat fluctibus concionum, esset allegoria: nunc eam miscuit. Quo in genere & species ex arcessitis verbis venit, & intellectus ex propriis. Illud vero longe speciosissimum genus orationis, in quo trium permista est gratia, similitudinis, allegoriæ, & translationis: *Quod fretum, quem Euripum, tot motus, tantas, tam varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æstus habet ratio comitiorum? Dies intermissus unus, aut nox interposita sæpe & perturbat omnia, & totam opinionem parva nonnunquam commutat aura rumoris.*² Nam id quoque in primis est custodiendum, ut quo ex genere cœperis translationis, hoc definas. Multi enim cum initium à tempestate sumpserunt, incendio aut ruina finiunt: quæ est inconsequentia rerum fœdissima. Cæterum *allegoria* parvis quoque ingeniis, & quotidiano sermone frequentissime servit. nam illa in agendis causis jam detrita, *Pedem conferre, & Jugulum petere, & Sanguinem mittere*, inde sunt: nec offendunt tamen. Est enim grata in eloquendo novitas, & commutatio: & magis

¹ *Navem perforet.*] Navem perforare est, tanto studio velle alteri nocere ut interim tibi ipsi etiam obsis. ducta est allegoria ab æquali periculo navigantium, & eorum qui sunt in eadem navi. Idem.

² *Quem Euripum.*] Euripus appellatur mare angustum quod sæpius fluit & refluit: intelligitur tamen potissimum de Euboico Euripo, qui refluit septies. Idem.

³ *Nam id quoque.*] Hoc præceptum

pertinet ad metaphoram & allegoriam. in his enim oportet continuare translationes, & non ab una ad aliam transire, alioqui incidemus in *ἰσχυροῦς*. Idem.

⁴ *Sanguinem mittere.*] Aliquoties usus est Cic. in epist. ad Atticum, significat autem debilitare maxime adversarium, & ejus argumentationes solutionibus frangere. Metaphora ducta est à venæ incisione, quæ debilitat. Erasmus putat duci à militibus,

magis inopinata delectant. Ideoque jam in his amissimus modum, & gratiam rei nimia captatione consumpsimus.

¹ Est in exemplis *allegoria*, si non prædicta ratione ponantur.

² Nam ut *Dionysium Corinthi esse*, quo Græci omnes utuntur, ita plura similia dici possunt. Hæc allegoria quæ est obscurior, *enigma* dicitur: vitium meo quidem iudicio, si quidem dicere dilucide, virtus: quo tamen & poëtæ utuntur,

³ *Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,*

Tres pateat cæli spatium non amplius ulnas?

Et oratores nonnunquam: ⁴ ut, *Cælius* ⁵ *quadrantariam Clytemnestram* ⁶ *in triclinio choam*, ⁷ *in cubiculo nolam*. Nanque & nunc quædam solvuntur, & tum erant notiora cum dicerentur, & *enigmata* sunt tamen, nec ea, nisi quis interpretetur, intelligas. In eo vero genere quo contraria ostenduntur, ⁸ *ironia est*: *illusionem* vocant: quæ aut pronuntiatione intelligitur, aut persona, aut rei natura: nam si qua earum

verbis

bus, quibus olim ignominia causa sanguis mittebatur. *Idem*.

¹ *Est in exemplis allegoria.* Sensus est, exempla plerumque in *allegoriam* incidere, si ita constricta ponantur ut ratio historiae non exprimitur: ut *Lacedæmonii Philippo responderunt bellum minitanti, Dionysium esse Corinthi*, quo significabant fortunæ vicissitudinem & mutationem. Dionysius enim Siculorum tyrannus, regno expulsus, Corinthi musicam & literas docuit. *Idem*.

² *Nam, &c.* Vide Erasmum in adagio, Dionysius Corinthi.

³ *Dic quibus, &c.* Virgilius semel interrogatus dixit hos versus seposuisse ut grammaticos torqueret. *interpretantur enigma de puteo, tantum enim illic apparet cæli, quanta est putei latitudo.* Turneb.

⁴ *Ut Cælius quadrantariam.* Fr. Robertsonell. Miscell. de Nomin. pag. 1404. Lamp. Crit. Part. I. Car. Sigonius p. 257. Lamp. Crit. Part. II. & Joh. Brodæus Miscell. lib. 3. cap. 24. pag. 503. Cæ-

lius Rhodigin. Antiq. Lect. l. 18. c. 16. pag. 844.

⁵ *Quadrantariam.* Per Clytemnestram *quadrantariam* allegorice intelligitur mulier adultera. nam *quadrans* precium olim erat libidinis, quod meretrici dabatur. Unde soror Clodii *quadrans* est appellata, quod adolescens quidam in ejus oculos immisisset *quadrantes*, id est, *precium concubitus*, ut ait Plutarch. Turneb. Vide Cælium l. 10. c. 16. & An. Alciat. parerg. l. 2. c. 12.

⁶ *In triclinio choam.* Dicitur de homine bibaci & vinoso, qui *plenam choam* semper habeat, & uno haustu ebibat. capit autem *sex cotylas*. Turnebus.

⁷ *In cubiculo nolam.* Dicitur de homine strepero, loquaci, & futili, qui domi semper garriat, nec aliter sonet quam *tinnitabulum*. est autem *nola*, quam vulgo appellamus *campanam*. *Idem*.

⁸ *Ironia est: illusionem vocat.* Errat, quod Ironiam schemata facit. item cum

verbis dissentit, apparet diversam esse orationi voluntatem. ² quanquam in plurimis id tropis accidit, ut intersit quid de quo dicatur: quia (quod dicitur alibi) verum est, aut laudi simulatione detrudere aut vituperationi laude concessum esse: quale est quod *C. Verres prator urbanus homo sanctus & diligens, subfortitionem ejus eo die non haberet.* Et contra, *oratores visi sumus, & populo imposuimus.* Aliquando cum risu quodam contraria dicuntur iis quæ intelligi volunt. quemadmodum in Clodium, *Integritas tua te purgavit, mihi crede, pudor eripuit, vita antea acta servavit.* ³ Præter hæc usus est allegoriæ, ut tristitia dicamus melioribus verbis, aut bonæ rei gratia quædam contrariis significemus, aliud textu: quæ & enumeravimus. Hæc si quis profecto ignorat, quibus Græci nominibus appellent *σαρκασμὸν, ἀσεισμὸν, ἀντιφρασίαν, παραίρων* dici sciat. Sunt etiam qui hæc non species allegoriæ, sed ipsa tropos dicunt: acri quidem ratione, quod illa obscurior sit, & in his omnibus aperte appareat quid velimus. ³ Cui accedit hoc quoque, quod genus cum dividitur in species, nihil habet proprium: ut arboris species sunt *pinus, & olea, & cupressus,* & ipsius per se nulla proprietas: *Allegoria* vero habeat aliquid proprium. quod quo modo fieri potest, nisi ipsa species est? Sed ad utendum nihil refert. Adjicitur his ⁴ *μυκτηρισμὸς*, simulatus quidem, sed non latens derisus.

Pluribus

eam reponit inter species allegoriæ. Vide Vossium Institut. Orator. lib. 4. p. 195.

1 *Quanquam id in plurimis.*] Significat ironiam multis modis fieri, ut per *sarcasum, asteismum, antiphrasim,* tamen quod attinet ad personam, *ironiam* positam esse in *laudis* simulatione aut *vituperationis*: quanquam id in rebus etiam intelligi potest. Idem.

2 *Præter hæc.*] Species est *allegoria σαρκασμὸς*, quam accipit pro *charientismo* Fabius, cum *tristitia* melioribus verbis enuntiamus, aut etiam *scdritatem* tegimus cum quodam risu. Præterea est *ἀσεισμὸς*, *ingenua* quædam *urbanitas*, quam signi-

ficavit Fab. cum dixit, *aut bonæ rei gratia.* Adjicitur *ἀντιφρασίς*, quæ per *contrarium* significat. est & *parœmia*, quæ habet *proverbii vulgaris usurpationem.* Idem.

3 *Cui accedit.*] Tota generis proprietas est in ipsis omnibus speciebus: at proprietas *allegoriæ* non est in *sarcasmo, asteismo,* & cæteris. itaque *allegoria* non est *genus*, sed duntaxat *species.* Idem.

4 *Μυκτηρισμὸς.*] Joh. Brodæus Miscellan. lib. 4. cap. 32. p. 530. Lamp. Critic. Part. 11. Lud. Cresollus Vacat. Autumn. lib. 2. cap. 6. sect. 3. p. 203.

1 Περὶ ἰστο-

Pluribus autem verbis cum id quod uno aut paucioribus certe dici potest explicatur, *περίφρασις*, vocant, *circuitum loquendi*, qui nonnunquam necessitatem habet quoties dictu deformia operit: Sallustius, *Ad requisita natura*. Interim ornatum petit solum, qui est apud poëtas frequentissimus: ut,

Tempus erat, quo prima quies mortalibus agris

Incipit, & dono divum gratissima serpit.

Et apud oratores non rarus, semper tamen adstrictior. Quicquid enim significari brevius potest, & cum ornatu latius ostenditur, *περίφρασις* est: cui nomen latine datum est, non sane orationis aptum virtuti, *circunlocutio*. Verum hæc ut cum decorum habet, *periphrasis*: ita cum in vitium incidit, *περιστολογία*, dicitur. *Obstat enim quicquid non adjuvat.* ² *Hyperbaton* quoque, id est *verbi transgressionem*, quam frequenter ratio ³ *comparationis* & decor poscit, non immerito inter virtutes habemus. Fit enim frequentissime aspera & dura, & dissoluta & hians oratio, si ad necessitatem ordinis sui verba redigantur, & ut quodque oritur, ita proximis etiamsi vinciri non potest, alligetur. Differenda igitur quædam, & præsumenda, atque ut in structuris lapidum impolitorum, loco quo convenit quicque ponendum. Non enim recidere ea, nec polire possumus, quæ coagmentata, se magis jungant, sed utendum his qualia sunt, eligendæque sedes. Nec aliud potest sermonem facere numerosum, quam oportuna ordinis mutatio. ⁴ *Neque alio*, *κατέβη eis περιεία,*

1 *Περιστολογία.*] Duo vitia sunt finitima *periphrasi*, *macrologia*, id est, *sermo longior* quam oporteat, & *perissologia*, id est, *superfluous sermo*: ut apud Virg. *in faciem mutatus & ora Cupido*. nam posterior dictio vacat. *Turneb.*

2 *Υπερβαλον* quoque.] *Hyperbaton* quoddam vitiosum est, de quo locutus est in cap. de *perspicuitate*: quoddam vero laudatur, ut *virtus*, cum orationem non reddit obscuriorem, & tamen eam efficit numerosiorem. itaque pertinet

ad genus orationis illud quod dicitur *versum* atque mutatum à Cicerone. fit autem *perverse* atque *trajectione*. Idem.

3 *Comparationis.*] *Dan. compositionis.*

4 *Neque alio*, *κατέβην*, &c.] Principium est librorum Platonis de *Republica*, *Descendi heri in Piræum cum Glaucone Aristonis filio*, sed enim verba ista varie in exemplaribus leguntur, quo quidem colligimus Platonem varie ordinem mutasse, ac variam lectionem in *αὐτογράφοις* reliquisse, usque adeo

περὶ αἰῶνα, Platonis inventa sunt quatuor illa verba, quibus in illo pulcherrimo operum in Piræum descendisse significat, plurimis modis scripta, quod eum quoque maximi facere experiretur. Verum id cum duobus verbis fit, ἀναστροφὴ dicitur, *reversio* quædam, qualia sunt vulgo, *Mecum, secum*: apud oratores & historicos, *Quibus de rebus*.¹ At cum decoris gratia contrahitur longius verbum, proprie *hyperbati* tenet nomen: ut, *Animadverti iudices, omnem accusatoris orationem in duas divisam esse partes. Nam in duas partes divisam esse, rectum erat, sed durum & incomprum*. Poëtæ quidem etiam verborum divisionem faciunt, & transgressionem.

— *Hyperboreo septem subjecta trioni.*

² quod oratio nequaquam recipiet. ³ At id quidem est propter quod cum dicitur, *tropus* fit, quia componendus est è duobus intellectibus. Alioqui ubi nihil ex significatione mutandum est, & structura sola variatur, *figura* potius *verborum* dici potest: sicut multi narrationem longis mutant *hyperbatis*.⁴ Ex confusis quæ vitia accidunt, suo loco diximus. *Hyperbolen* audacioris ornatus summo loco posui. Est hæc ementiens superjectio. Virtus ejus ex diverso par augendi atque minuendi. Fit pluribus modis. Aut enim plus facto dicimus, *Vomens frustis esculentis gremium suum & totum tribunal implevit*.

-- *Geminique minantur In cælum scopuli.*

Aut res per similitudinem attollimus:

-- *Credas innare revulsas Cycladas.*

Aut

curiosus erat in ordinis mutatione. Turneb.

1 *At cum decoris gratia.*] Hæc species à Cornificio appellatur *trajectio*, quando longior fit verborum transgressio. superior dicitur *perverso*. Idem.

2 *Quod oratio nequaquam, &c.*] Tamen quædam reperiuntur timeses apud Cicetionem, ut, *per mihi gratum, perque jucundum*: &, *quem illa cunque locum*, sed tamen raræ sunt. Idem.

3 *At id quidem.*] *Hyperbaton* illud poë-

ticum quod fit per *divisionem* & *transgressionem*, *tropus* esse videtur, quia mutat significationem & naturam dictionis. At *hyperbaton* illud oratorium quod est in *trajectione*, non tam videtur esse *tropus* quam *figura*, quia non mutatur *sermo*, sed duntaxat *structura*. Idem.

4 *Ex confusis.*] Intelligit *synchysin*, de qua locutus est in cap. de *perspicuitate*. est enim semper vitiosa, quia efficit *obscuritatem*, verborum *mixtura*. Idem.

x illa

Aut per comparationem: ut, *fulminis ocyor aliis.*

Aut signis quasi quibusdam, *Illam vel intactam segetis per summa volaret*

Gramina, nec teneras cursu laxisset aristas.

Vel translatione, ut ipsum illud volaret. Crescit interim hyperbole, alia insuper addita: ut Cicero in Antonium dicit, *Quæ Charybdis tam vorax? Charybdin dico? quæ si fuit, fuit animal unum: Oceanus medius. fidius vix videtur tot res, tam dissipatas, tam distantibus in locis positas, tam cito absorbere potuisse.* Exquisitam vero figuram hujus rei deprehendisse apud principem Lyricorum Pindarum videor in libro quem inscripsit *Ἰμῶν*. Is nanque *Herculis impetum* ² *adversus Meropas*, qui in insula *Co* dicuntur habitasse, non igni, nec ventis, nec mari, sed *fulmini dicit similem fuisse*: ut illa minora, hoc par esset. Quod imitatus Cicero, illa composuit in Verrem, *Verfabatur in Sicilia longo intervallo non Dionysius ille, nec Phalaris* (tulit enim illa quondam insula multos & crudeles tyrannos) *sed novum quoddam monstrum ex vetere illa immanitate, quæ in iisdem versata locis dicitur. Non enim Charybdin tam infestam neque Scyllam navibus, quam istum in eodem freto fuisse arbitror.* Nec pauciora sunt genera minuendi.

-- *Vix ossibus herent.*

Et quod Cicero in quodam joculari libello,

³ *Fundum Varro vocat, quem possim mittere funda:*

Ni tamen exciderit qua cava funda patet.

Sed hujus quoque rei servetur mensura quædam. Quamvis enim est omnis hyperbole ultra fidem: non tamen esse debet ultra

1 *Ille vel intacta.*] His versibus significat maximam celeritatem & levitatem *Camilla Virgilius*. sic enim colligit signo: quod tamen est hyperbolicum. Idem.

2 *Adversus Meropas.*] *Meropes* homines fuerunt orti à *Merope* gigante, habitantes in *Co* insula una *Cycladum*, à qui-

bus est dicta *Meropis*, eos sustulit *Hercules*. Idem.

3 *Fundum Varro vocat.*] *Varro* fundum appellatum esse censuit à *funda*. itaque *Cic.* jocatur, extenuando hyperbolicòs, quasi *fundas* sit tam exiguus & parvus ut *mare lapidis possit projici*. Idem.

ultra modum: nec alia via magis in *καυροζηλίω* itur. Piget referre plurima hinc orta vitia, cum præsertim minime sint ignota & obscura. Monere satis est, mentiri *hyperbolem*, nec ita, ut mendacio fallere. Quo magis intuendum est, quousque deceat extollere quod nobis non creditur. ¹ Pervenit hæc res frequentissime ad risum: qui si captatus est, *urbanitatis*: sin aliter, *stultitiæ* nomen assequitur. Est autem in usu vulgo quoque & inter eruditos, & apud rusticos, videlicet quia natura est omnibus *augendi res vel minuendi* cupiditas insita, nec quisquam vero contentus est. Sed ignoscitur, quia non affirmamus. Tum est *hyperbole* virtus, cum res ipsa de qua loquendum est, naturalem modum excessit. Conceditur enim amplius dicere, quia dici quantum est, non potest: meliusque ultra quam citra stat oratio. Sed de hoc satis, quia eundem locum plenius in eo libro quo *causas corruptæ eloquentiæ* reddebamus, tractavimus.

¹ Pervenit hæc res.] Lib. 6. Fabius docuit, sæpenumero ab *hyperbole* ridicula nasci. *Idem.*

M. F. A. B.